

Skógrækt í landi Hallfríðarstaða, Hörgárdal

Hörgársveit

Ákvörðun um matsskyldu

1 INNGANGUR

Þann 25. febrúar 2020 barst Skipulagsstofnun tilkynning frá Walter Ehrat um fyrirhugaða skógrækt í landi Hallfríðarstaða, Hörgársveit, samkvæmt 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum, sbr. lið 1.06 í 1. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði umsagna Hörgársveitar, Heilbrigðiseftirlits Norðurlands eystra, Minjastofnunar Íslands, Náttúrufræðistofnunar Íslands, Skógræktarinnar og Umhverfisstofnunar.

2 GÖGN LÖGÐ FRAM

Tilkynning til Skipulagsstofnunar: Skógrækt í landi Hallfríðarstaða með lýsingu á umfangi og ljósmyndum af vettvangi.

Umsagnir um tilkynninguna bárust frá:

- Hörgársveit með tölvupósti dags. 15. júní 2020,
- Heilbrigðiseftirliti Norðurlands eystra með tölvupósti þann 2. apríl 2020,
- Minjastofnun Íslands með tölvupósti dags. 16. mars 2020,
- Náttúrufræðistofnun Íslands með tölvupósti þann 16. mars 2020,
- Skógræktinni með tölvupósti þann 13. mars 2020,
- Umhverfisstofnun með bréfi þann 13. mars 2020.

3 FYRIRHUGUÐ FRAMKVÆMD

Fyrirhuguð framkvæmd felst í skógrækt á 50 ha svæði. Lagt verður upp með að ræktunin falli sem best að landslagi. Jaðrar verða óreglulegir, misþéttir og misháir með eyðum og mismunandi trjátegundum. Gróðursett verði í um 80-90% af samningssvæðinu. Svæði sem ekki verður gróðursett í eru t.d. mýrlendi, auk þess sem viðbúið er að ekki verði gróðursett í hörðustu melkollana og einnig eru oft skildar eftir snjódældir og svæði sem af öðrum sökum koma ekki til greina til skógræktar.

Fyrirhugað skógræktarsvæði

Hallfríðarstaðir eru vestan megin í Hörgárdal undir sunnanverðu Lönguhlíðarfjalli þar sem Hörgárdalur skiptist í tvennt og verður að Öxnadal og Hörgárdal. Fyrirhuguð skógrækt verður í brekkurótum Lönguhlíðarfjalls og mun umlykja tón jarðarinnar. Innan skógræktarsvæðisins eru nokkur smærri mýrlendissvæði. Gert er ráð fyrir ræktun verði að mestu leyti á óræktuðu landi jarðarinnar ofan þjóðveggar og neðan 200 m.y.s. Skógræktarsvæðið er á fjarsvæði vatnsverndar Hörgársveitar.

Gróðursetning

Gert er ráð fyrir að gróðursetja um 93.000 plöntur í 40 ha af 50 ha samningssvæði og má reikna með að gróðursetningartími verði um 10 ár. Tegundasamsetning verður nokkuð fjölbreytt eftir því sem landgæði leyfa. Fyrirhugað er að gróðursetja mest af stafafuru í mólendi ofan við tún jarðarinnar en um miðbiksvæðisins þar sem landið er mjög frjósamt verður gróðursett greni og ösp. Jarðvinnsla verður þar með þeim hætti að sverðinum er ýtt til hliðar í grunnnum rásum á um 11 ha svæði. Í efsta hluta ræktunarsvæðisins verður svo gróðursett birki.

4 UMHVERFISÁHRIF

Hér er fjallað um umhverfisáhrif framkvæmdarinnar eins og þeim er lýst í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila og umsögnum umsagnaraðila.

Landslag og ásjúnd

Fram kemur í greinargerð framkvæmdaraðila að lögð verður áhersla á að láta skóginn falla vel að landslagi og verður það gert með því að láta línur í landslagi ráða útmörkum skógarins og milli tegunda innan hans. Í efri mörkum skógarins og að norðan verður gróðursett birki haft gisið til að mýkja ásjúndina. Fjölbreytni í trjátegundum verður þó nokkur og ræðst tegundaval mest af frjósemi landsins á hverjum stað.

Umhverfisstofnun telur jákvætt að við skógræktina verður sérstaklega hugað að því að fella skóglendið að landslagi og að forðast verði að mynda beinar línur með gróðri og efst á skógræktarsvæðinu verði gróðursett birki, gisið og óreglulega þannig að mörk skógar og lands utan hans verði mildari en ella hefði verið. Telur stofnunin að ef staðið verði að skógræktuninni eins og henni er lýst í greinargerð, verði ekki líklegt að umrædd framkvæmd hafi umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér.

Náttúrufræðistofnun Íslands telur hættu á að lagning vegslóða verði sá framkvæmdaþáttur sem verði mest áberandi. Stofnunin bendir á að til að lágmarka rask vegna vegslóða þarf að sneiða hjá votlendi og vera ekki á ferð þegar frost er að fara úr jörðu eða eftir miklar rigningar.

Tegundarval og gróður

Fram kemur að ekki sé búið að gera samning um skógræktarsvæðið og er grunnkortlagningu svæðisins ekki lokið af hálfu Skógræktarinnar. Við grunnkortlagningu verður gengið um svæðið og það kortlagt með tilliti til gróðurfars og þá fyrst fæst nákvæmt yfirlit yfir gróðurfars svæðisins. Vistgerðaflokkun Náttúrufræðistofnunar er hins vegar notuð sem viðmið í þessari greinargerð. Innan skógræktarsvæðisins eru nokkur smærri mýrlendissvæði, eða sem nemur um 8,8 ha innan samningssvæðisins. Vistgerðir á svæðinu eru fjölbreyttar, en skv. greinargerð eru á svæðinu fyrst og fremst mólendisvistgerðir og votlendisvistgerðir. Þar af er starungsmýravist þeirra umfangsmest en vistgerðin hefur hátt verndargildi. Við gerð ræktunaráætlunar verða mýrlendissvæði afmörkuð og þar verður ekki gróðursett.

Náttúrufræðistofnun Íslands bendir á að leiða má líkum að því að framandi trjátegundir úr skógræktuninni geti dreift sér niður á áreyrar Hörgá, sem er opið land, og því þarf að horfa á áhrif skógræktarinnar í stærra samhengi en eingöngu hvað varðar land Hallfríðarstaða. Sama á við um önnur skógræktarsvæði. Ösp, greni, lerki og fura eru talin fram í áætluninni. Ýmsar trjátegundir sem eru notaðar í skógrækt hér á landi hafa nú dreift sér í íslenska náttúru, vel út fyrir upprunaleg skógræktarsvæði, má þar nefna stafafuru. Þá hefur stafafura, sem er mikið notuð í skógrækt hér á landi, alla burði til að vera ágeng tegund sé miðað við aðstæður hérlendis og hegðun hennar í öðrum löndum. Sá möguleik er því fyrir hendi að skógræktarsvæðið sem hér er til umfjöllunar geti verið uppspretta útbreiðslu framandi tegunda á áreyrum Hörgár.

Náttúrufræðistofnun Íslands bendir á að ýmsar mólendisvistgerðir hafa hátt verndargildi, t.d. víðikjarrvist og lyngmóavist á láglandi en þær finnast á svæðinu í nokkru mæli. Leggur því stofnunin til að dregið verði úr umfangi plöntunar í mólendi.

5 SKIPULAG OG LEYFI

Skipulagsstofnun telur að vinna þurfi að breytingu á Aðalskipulagi Hörgársveitar 2012-2024 vegna umfangs fyrirhugaðs skógræktarsvæðis.

Framkvæmdin er háð framkvæmdaleyfi Hörgársveitar skv. skipulagslögum og reglugerð um framkvæmdaleyfi.

6 NIÐURSTAÐA

Um er að ræða skógrækt á fjölmörgum tegundum á um 93.000 plöntum í landi Hallfríðarstaða í Hörgárdal í 40 ha af 50 ha skógræktarsvæði og er framkvæmdatími áætlaður um 10 ár. Framkvæmdin er tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu samkvæmt 6. gr. og lið 1.06 í 1. viðauka í lögum um mat á umhverfisáhrifum.

Eðli og staðsetning framkvæmdar

Við mat á því hvort tilkynningarskyld framkvæmd skuli háð umhverfismati skal taka mið af eðli framkvæmdar, svo sem stærð og umfangi hennar og nýtingu náttúruauðlinda sbr. 1. tölul. 2. viðauka laga nr. 106/2000. Einnig skal taka mið af staðsetningu framkvæmdar, svo sem verndarákvæðum. Einnig ber að líta til álagsþols náttúrunnar, einkum með tilliti til votlendissvæða og landslagsheilda sbr. 2 tölul. 2. viðauka laga nr. 106/2000.

Um er að ræða nokkuð umfangsmikla skógrækt sem nær yfir um 50 ha svæði. Gert er ráð fyrir fjölbreyttri tegundasamsetningu. Til stendur að planta m.a. birki, lerki, stafafuru, ösp og greni. Lögð verður áhersla á að láta skóginn falla vel að landslagi og verður það gert með því að láta línur í landslagi ráða útmörkum skógarins og milli tegunda innan hans.

Fyrirhuguð skógrækt mun koma til með breyta gróðurfari og vistgerðum í landi Hallfríðarstaða. Ekki er ástæða til að ætla að núverandi vistgerðir á ræktunarsvæðinu séu sérstaklega viðkvæmar ef frá eru talin votlendissvæði. Við undirbúning skógræktaráætlunar verður svæðið kortlagt með nákvæmari hætti og verður núverandi votlendi kortlagt sérstaklega, en ekki er fyrirhugað að planta í þau. Skipulagsstofnun telur að í framkvæmdaleyfi eigi að kveða á um kortlagningu votlendis áður en framkvæmdir hefjast og að ekki verði plantað í votlend svæði.

Að mati Skipulagsstofnunar felast helstu áhrif fyrirhugaðrar skógræktar í áhrifum á landslag í Hörgárdal. Skógrækt á landi Hallfríðarstaða mun hafa áhrif á ásýnd þess. Skipulagsstofnun telur að með vandaðri verktilhögun og ábyrgu tegundarvali trjátegunda, megi draga úr áhrifum skógræktarinnar svo ólíklegt sé að áhrifin verði verulega neikvæð á ásýnd svæðisins.

Náttúrufræðistofnun Íslands bendir á að ráðgert sé að gróðursetja furu, þ.e. stafafuru en ekki er ólíklegt að hún dreifi sér út fyrir stærra svæði með sjálfssáningu og hafi stafafura alla burði til að vera ágeng tegund sé miðað við aðstæður hérlendis. Þá hefur stafafura, sem er mikið notuð í skógrækt hér á landi, alla burði til að vera ágeng tegund sé miðað við aðstæður hérlendis og hegðun hennar í öðrum löndum. Sá möguleiki er því fyrir hendi að skógræktarsvæðið sem hér er til umfjöllunar geti verið uppspretta útbreiðslu framandi tegund niður áreyrar Hörgár.

Náttúrufræðistofnun bendir jafnframt á að ekki er gert ráð fyrir vöktun á útbreiðslu framandi tegunda eða mótvægisáðgerðum þeim tengdum. Skipulagsstofnun telur tilefni til að í

framkvæmdaleyfi verði kveðið á um vöktun á útbreiðslu erlendra tegunda og mótvægisáðgerðir vegna þeirra.

Gerð og eiginleikar hugsanlegra áhrifa framkvæmdar

Áhrif framkvæmdar ber að skoða í ljósi eiginleika hugsanlegra áhrifa einkum með tilliti til: umfangs, eðlis, styrks og fjölbreytileika áhrifa, hverjar líkur séu á áhrifum, samlegðaráhrifa með áhrifum annarra framkvæmda og möguleika á að draga úr áhrifum, sbr. 3. tölul. 2. viðauka laga nr. 106/2000.

Umhverfisáhrif skógræktar fela almennt í sér fjölþætt áhrif. Skógrækt getur haft til jafns jákvæð eða neikvæð áhrif á s.s. landslagsheildir, gróðurfar, búsvæði fugla og annarra dýra, vatnabúskap og jarðveg. Með hliðsjón af umfangi, eðli og staðsetningu er þó ekki líklegt að umfang og styrkur áhrifa verði verulegur. Gera má ráð fyrir því að áhrifa skógræktunar að Hallfríðarstöðum muni hafa nokkur áhrif á ásýnd svæðisins á komandi árum og áratugum. Skipulagsstofnun telur mögulegt að draga úr áhrifum með því að viðhafa vandaða verktilhögun við hönnun skógræktarsvæðisins og að val á trjátegundum verði viðhaft í samræmi við umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands.

Ákvörðunarorð

Á grundvelli fyrirbyggjandi gagna er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að fyrirhuguð framkvæmd sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif, sbr. þau viðmið sem tilgreind eru í 2. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum. Því skal framkvæmdin ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Samkvæmt 14. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum má kæra ákvörðunina til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Kærufrestur er til 27. júlí 2020.

Reykjavík, 23. júní 2020

Egill Þórarinnsson

Jón Smári Jónsson